

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

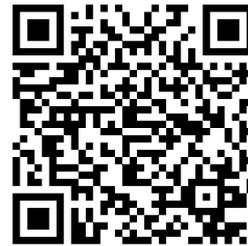
Державний обліковий номер: 0823U100949

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 20-10-2023

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Матвійчук Ірина Ігорівна

2. Iryna I. Matviichuk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна освіта

Дата захисту: 27-10-2023

Спеціальність за освітою: Корекційна педагогіка. Олігофренопедагогіка. Логопедія.

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ID 2164

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, буд. 61, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, буд. 61, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29.23

Тема дисертації:

1. Особливості використання робочого зошита з географії як засобу корекції розвитку старшокласників з інтелектуальними порушеннями
2. Features of using geography workbook as a means of correction of development of high school students with intellectual disabilities

Реферат:

1. Дисертаційне дослідження присвячено використанню друкованого робочого зошита з географії для учнів з інтелектуальними порушеннями (далі – ІП) 9 класу. У науковій роботі здійснено теоретичний аналіз науково-інформаційних джерел з проблеми розвитку розумових операцій учнів у процесі їхнього навчання. Визначено особливості розумових операцій учнів з інтелектуальними порушеннями. Вивчено корекційні можливості уроків географії для розвитку розумових операцій учнів з ІП. Розроблено методику дослідження рівня розвитку розумових операцій старшокласників з ІП, їхньої мотивації до вивчення географії. Визначено

роль батьків та вчителів у розвитку розумових операцій старшокласників з ІП під час вивчення географії. Розроблено та апробовано зміст, методiku та вимоги до впровадження робочого зошита з географії для учнів 9 класу спеціальної школи; визначено його ефективність як засобу розумового розвитку старшокласників з ІП. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що: вперше визначено рівень розвитку розумових операцій учнів з ІП на географічному матеріалі; розроблено, обґрунтовано та впроваджено зміст і методiku роботи у друкованому робочому зошиті з географії для учнів з інтелектуальними порушеннями в освітній процес з метою підвищення розумових операцій; розроблено та апробовано умови використання робочого зошита з географії для спеціальної школи; доведено корекційний вплив робочого зошита на розумові операції старшокласників з інтелектуальними порушеннями; досліджено доцільність робочого зошита під час дистанційного навчання та самостійної роботи учнів з ІП; розроблено й апробовано комплекс інтерактивних вправ з географії, QR-кодів у відеохостинги, спрямованих на підвищення мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями; уточнено зв'язок між якістю забезпечення процесу вивчення географії, рівнем професійної підготовки вчителів, доцільністю добору методів, засобів, прийомів роботи з учнями в умовах спеціальних закладів при викладанні географії; розуміння батьками важливості вивчення географії та їхньої ролі в освітньому процесі; міжпредметні взаємозв'язки уроків географії; подальшого розвитку набуло використання друкованих та інформаційно-комунікативних засобів навчання на уроках географії з учнями з ІП. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці методики діагностики розумових операцій на географічному матеріалі учнів з ІП; запроваджені друкованого робочого зошита з географії, який вміщує у собі покликання на інтерактивні вправи, QR-коди у відеохостинги, розробки практичних робіт з контурними картами та навчальними атласами. Результати наукового дослідження можуть бути використані педагогами, батьками, а також у процесі підготовки здобувачів закладів вищої освіти, педагогічних працівників закладів післядипломної освіти, а також з метою подальших наукових досліджень. Теоретичний аналіз літературних джерел засвідчив, що розвиток розумових операцій учнів з ІП суттєво відстає від рівня дітей із типовим розвитком. Тому уроки географії є одними з найважливіших навчальних дисциплін в освітньому процесі учнів з ІП, які мають значний творчий потенціал у формуванні елементарних основ понятійного мислення, соціального і культурного світогляду особистості, що розвивається. Проте дослідження показують, що на сучасному етапі модернізації та реформування спеціальної освіти перед педагогами постає значуще завдання, яке полягає в оптимізації матеріально-технічного та практичного забезпечення навчальної діяльності учнів спеціальної школи. Створення та розроблення нових педагогічних технологій навчання передусім стосується впровадження в шкільну практику як нетрадиційних методик, так і оригінальних засобів навчання. Але для того, щоб географічний матеріал виконував не тільки освітні, а корекційно-розвиткові завдання потрібно створювати і впроваджувати нові засоби навчання, які б сприяли цілісному, осмисленому і глибокому розумінню навчального матеріалу. Саме тому актуальною залишається проблема забезпечення учнів спеціальних шкіл ефективними засобами навчання. Одним із сучасних шляхів досягнення зазначеного вбачаємо створення та впровадження робочих зошитів з географії.

2. The dissertation thesis deals with the use of the printed geography workbook for ninth-form students with intellectual disabilities (further on – ID). The scientific work provides a theoretical analysis of scientific literature sources related to the development of mental operations of students in the process of their learning. Features of the mental operations of students with ID have been specified. The correctional potential of geography lessons for the development of mental operations of students with ID has been proved. The methods for investigating the level of development of mental operations of high school students with ID as well as their motivation to study geography have been introduced. The role of parents and educators in the development of mental operations of high school students with ID while learning geography has been determined. The content, methods, and requirements for the introduction of the geography workbook for the ninth-form students of the special school have been proposed and approbated. The effectiveness of the geography workbook as a means of mental development of high school students with ID has been verified. The scientific novelty of the research results is as follows: for the first time, the geographical material has been used to define the level of improvement of mental

operations of students with ID; the content and methods of implementing the geography workbook for students with ID into the educational process to increase their mental capacity have been introduced; the conditions of using the geography workbook in the special school have been formulated and approved; the corrective effect of the workbook on the mental operations of the high school students with ID has been proved; the feasibility of the workbook for distant learning and self-study of the students with ID has been investigated; a set of interactive exercises in geography, QR-codes in video sharing aimed at increasing motivation of students with ID have been prepared and approved; the connection between the quality of providing the process of learning geography, the level of professional preparation of teachers, and appropriateness of choosing methods, means and techniques while teaching geography to students under the conditions of special educational institutions has been clarified; parents' understanding of importance of learning geography and their role in the educational process as well as inter subject communications have been specified; use of the printed and informational-communicative educational means at geography lessons for students with ID has acquired potential for further development. The practical significance of the obtained results is as follows: the development of diagnostic methods for checking the mental operations of students with ID on the geographical material; introduction of the printed geography workbook with links to the interactive exercises, QR-codes in video sharing, preparation of practical work with contour maps and learning atlases. The results of the research can be used by educators, parents, and for the preparation of students in higher educational establishments, for institutions of postgraduate advanced training of pedagogical workers, and for further scientific research. Theoretical analysis of sources of literature has shown that the development of mental operations in students with ID is lagging behind if compared with the level of children with typical development. Consequently, geography is one of the key subjects in the educational process of students with ID and carries a considerable creative potential in the formation of elementary basics of their conceptual thinking, the social and cultural worldview of a personality, that is constantly evolving. However, research shows that the contemporary stage of modernization and reformation sets a significant task before educators making them optimize the material-technical and practical support for the study of students in the special school. The creation and development of new pedagogical teaching technologies deal foremost with the implementation of both non-traditional methods and original means of teaching into the school practice. But for the geographical material to perform not only educational but also corrective-developmental tasks, new means of teaching aimed at the complete, comprehensive, and profound understanding of the learning material have to be created and implemented. For this reason, the problem of providing students in special schools with effective means of learning is still actual. One of the current ways of solving the mentioned above is in the preparation and implementation of geography workbooks.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Матвійчук І.І. Особливості мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями до вивчення географії. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): зб. наук. праць / за ред. В.В. Нечипоренко. Кам'янець-Подільський : Видавець Панькова А.С., 2020. Вип. 15. С.155–165. URL : <https://aqce.com.ua/vipusk-n15-2020/matvijchuk-ii-osoblivosti-motivacii-uchniv.html> DOI 10.32626/2413-

- 2. Матвійчук І.І. Особливості змісту робочого зошита з географії для учнів з інтелектуальними порушеннями. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка (Серія: педагогічні науки) / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка; голов. ред. М.О.Носко. Чернігів : НУЧК, 2020. Вип. 6 (162). С. 91–95. URL : <https://zenodo.org/record/3731030/files/Matviichuk.pdf> DOI: 10.5281/zenodo.3731030
- 3. Матвійчук І.І. Корекційні можливості уроків географії у навчанні школярів з інтелектуальними порушеннями. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2021. Вип. 41. С.100–107. URL : <https://sj.npu.edu.ua/index.php/kpsp/article/view/1214> DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.14
- 4. Матвійчук І.І. Вивчення розумових операцій як основа планування корекційного складника на уроках географії. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; [голов.ред. С.В. Совгіра]. Умань : Візаві, 2022. Вип. 2(8). С. 60–67. URL : <http://ppsh.udpu.edu.ua/article/view/268055> DOI : [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(8\).2022.268055](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(8).2022.268055)
- 5. Миронова С.П., Матвійчук І.І. Особливості навчально-методичного забезпечення уроків з географії для учнів з інтелектуальними порушеннями. Інноваційна педагогіка : науковий журнал. Одеса : Гельветика, 2022. Вип. 52. Т. 2. С. 59–62. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/52/part_2/11.pdf DOI : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/52.2.11>
- 6. Матвійчук І.І. Розвиток розумових операцій учнів з інтелектуальними порушеннями на уроках географії. Інноваційна педагогіка : науковий журнал. Одеса : Гельветика, 2023. Вип. 57. Т. 1. С. 104–109. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/57/part_1/20.pdf DOI : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.1.20>
- 7. Матвійчук І.І. Можливості використання робочого зошита у навчанні старшокласників з інтелектуальними порушеннями. Інтеграція науки і практики в умовах модернізації корекційної освіти України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Херсон, 22 – 23 березня 2018 р.) : зб. наук. праць. Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2018. С.101–103. URL : <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/IntNauPr2018.pdf?id=818aeca7-0494-4e1a-9fbe-79810992780e>
- 8. Матвійчук І.І. Сучасні засоби навчання географії учнів з інтелектуальними порушеннями. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 09 жовтня 2018 року). Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. С. 78–81.
- 9. Матвійчук І.І. Роль географії у розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями. Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, 06 – 07 листопада 2018 р.). Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 10. С.51. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3370>
- 10. Матвійчук І.І. Використання практичних завдань на уроках географії з учнями, які мають інтелектуальні порушення. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів (Кам'янець-Подільський, 05 – 06 березня 2019 р.) : вип. 18 у 3-х т. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Т. 1. С. 119. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3343>
- 11. Матвійчук І.І. Особистісно-орієнтований підхід у навчанні географії учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю:

національного педагогічного університеті імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, 20 жовтня 2022 р.) / Упор. Удич З.І., Шульга І.М. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. С. 120–123. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27098/1/konferenc.pdf>

- 20. Матвійчук І.І. Особливості організації самостійної роботи на уроках географії з учнями, які мають інтелектуальні порушення: зб. наук. праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, 01 листопада 2022 р.) [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Випуск 14. С. 61–62. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6873>
- 21. Матвійчук І.І. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій на уроках географії з учнями з інтелектуальними порушеннями. Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 09 листопада 2022 р. / за ред. Т.О. Докучиної, відп. секретар О.І. Дмитрієва. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. С. 114–116.
- 22. Матвійчук І.І. Використання інтерактивних завдань на уроках географії з учнями, які мають інтелектуальні порушення. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів (Кам'янець-Подільський, 01 – 02 березня 2023 р.). [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 22. С. 357–358. URL : <https://science.kpnu.edu.ua/naukovi-pratsi-vykladachiv>
- 23. Матвійчук І.І. Особливості вивчення географії учнями з інтелектуальними порушеннями в умовах дистанційного навчання. Інтеграція науки і практики в умовах модернізації спеціальної освіти України : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції 23–24 березня 2023 року / за заг.ред. С.Д. Яковлевої, Н.В. Кабельнікової. Івано-Франківськ, 2023. С. 140–143. URL : <http://ekhsuir.kspu.edu/123456789/18115>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Миронова Світлана Петрівна

2. SVITLANA MYRONOVA

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9418-9128

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, буд. 61, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Боряк Оксана Володимирівна

2. OKSANA BORIAK

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2484-1237

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чеботарьова Олена Валентинівна

2. OLENA CHEBOTAROVA

Кваліфікація: д.пед.н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4560-3708

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Михальська Світлана Анатоліївна
2. SVITLANA MYKHALSKA

Кваліфікація: д. психол. н., доцент, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7435-8791

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, буд. 61, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Докучина Тетяна Олександрівна
2. TETIANA DOKUCHYNA

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7892-7728

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, буд. 61, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Бахмат Наталія Валеріївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Бахмат Наталія Валеріївна

